

Перспективы дальнейших исследований. Следует расширить подход к рассмотрению инноваций с целью синтеза междисциплинарной модели инновационного процесса и формулировки основных рекомендаций для построения государственной инновационной политики.

Источники и литература:

1. Бороденко Л. И. Улучшение качества гостиничных услуг / Л. И. Бороденко // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 34. – С. 191.
2. Концептуальные основы механизма управления инновационными процессами рекреационным природопользованием в контексте вхождения Украины в европейские структуры / Л. В. Уринцова // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 67. – С. 135-138.
3. Инновации как предмет экономического анализа / В. Г. Гришанков // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 43. – С. 77-83.
4. Економічні передумови активізації інноваційно-інвестиційної діяльності / В. В. Огліх // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 81. – С. 51-53.
5. Друкер П. Задачи менеджмента в 21 веке / П. Друкер. – М., 2001. – С. 129.
6. Инновации как предмет экономического анализа / В. Г. Гришанков // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 43. – С. 77-83.
7. Закон Украины «Об инновационной деятельности» О внесении изменений в ст. 9 Закона Украины «О приоритетных направлениях инновационной деятельности в Украине» от 4.11.05 г. // ВВРУ. – 2006. – № 5-6. – С. 7-35.
8. Организационно-экономическая сущность и значение инновационных процессов для развития рекреационно-туристического комплекса Крыма / О. В. Севастьянова, А. И. Искадаров // Культура народов Причерноморья. – 2007. – № 120. – С. 142-146.
9. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М., 1982. – С. 18.
10. Шумпетер Й. Теория экономического развития // Й. Шумпетер. – М., 1982. – С. 192.
11. Инновации как предмет экономического анализа / В. Г. Гришанков // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 43. – С. 77-83.

Юр'єва С.Ю.

УДК 338.45: 332

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ СИНЕРГЕТИЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ БУДІВЕЛЬНОЮ ГАЛУЗЗЮ ТА ЖКГ

Вступ. Узагальнюючи історичний досвід розвинутих країн світу, можна відмітити, що вихід із економічних негараздів (і зокрема з економічної кризи), як правило, забезпечується структурною перебудовою базових галузей національного господарства, або зміною взаємозв'язків між галузями народного господарства. Це відбувається завдяки створенню наукоємних виробництв з принципово новими технологіями виготовлення конкурентоспроможної продукції, а також одночасного проведення технічного переозброєння та реконструкції вже діючих виробництв на базі НТП, економічної доцільності та екологічної безпеки.

Ці складні завдання в Україні постали перед усіма підприємствами будівельної галузі: промислового, житлового та сільськогосподарського будівництва, будівництва шахт, мостів, шляхів, об'єктів комунального та соціального призначення; виробників будівельних матеріалів і конструкцій і т. ін.

Як відомо, стан будівельної галузі безпосередньо впливає на розвиток економіки будь-якої держави, тому що:

- по-перше, саме в цій галузі створюються основні фонди для функціонування всіх без виключення галузей економіки: як виробничих, так і невиробничих, які повинні забезпечувати соціально-культурні та побутові потреби населення;

- по-друге, капітальне будівництво, напевне, як ніяка інша галузь економіки створює велику кількість робочих місць;

- по-третє, вона споживає продукцію багатьох галузей національного господарства тощо.

Таким чином, від рівня та темпів розвитку будівельної галузі, якості будівельної продукції, термінів її створення залежатиме економічне зростання країни в цілому, а також ефективність інвестиційних проєктів в інших галузях економіки.

Аналіз літератури. Дослідженням сучасного стану будівельної галузі, системам управління, інвестиційній та інноваційній діяльності, розробці антикризової стратегії будівельних підприємств присвячені праці багатьох вчених: Беркута А.В., Єщенко П.С., Чубук Л.П., Кравченко В.І., Паливода К.В., Лазарової Л., Севки В.Г., Паліги Н.Б., Тяна Р.Б., Федоренко В.Г., Чернявського А.Д., [1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11] та багатьох інших; над проблемами самоорганізації та синергізму працювали: Кемпбелл Е., Хакен Г., Князева Є.Н., Курдюмов С.П [3, 10, 4] та ін., але питання виникнення синергетичного ефекту між галузями національної економіки ще ніким не розглядалося.

Метою даної статті є проведення дослідження та аналізу позитивних ефектів виробничої та фінансової синергії, яка виникає при більш тісній співпраці окремих галузей національного господарства, а саме будівельної галузі та житлово-комунального господарства.

Викладення основного матеріалу. Криза в Україні розвивається за класичним сценарієм: найбільших втрат зазнають підприємства, які займаються будівництвом, а також виробляють чи продають товари тривалого користування як для комерційних клієнтів (сировина, обладнання, матеріали), так і для звичайних споживачів. Лідерами падіння є будівельні компанії, обсяг робіт яких за січень-грудень 2010 р. знизився на 5,6% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року [12].

Як відомо, сектор житлового будівництва є одним з найважливіших як в економічному, так і в соціальному плані. Дана галузь зумовлює функціонування цілого економічного комплексу: виробництва будівельних матеріалів та конструкцій, транспортних організацій, які здійснюють доставку цих матеріалів до місця будівництва, виробництва будівельних машин та устаткування. Новозбудоване житло, в свою чергу, стимулює попит на побутову техніку, меблі, житлово-комунальні послуги – все це прояви економічної значущості житлового будівництва. Соціальна значимість полягає в тому, що потреба в житлі була у людини завжди: у прадавньої людини для захисту від непогоди, диких звірів і т.п., з розвитком суспільства, поселень і особливо з появою міст, розвивається і житло. Все це зумовлює необхідність особливої уваги держави саме до цього сектору будівництва.

Особливу значимість набула сфера ЖКГ, на сучасному етапі. Вона являє собою велику галузь економіки України, де працює більше 5% працездатного населення країни і зосереджена майже чверть всіх основних фондів. На сьогодні житловий фонд України складає понад 1 млрд.кв.м загальної площі.

Введення в експлуатацію загальної площі житлових будинків та кількість збудованих квартир відбувалося нерівномірно. Якщо до 2008 р. спостерігається позитивна динаміка введення в експлуатацію житла (з 5558 тис. м² до 10496 тис. м²), то у 2009 р. цей показник скоротився майже на 40% і досяг лише 6400 тис. м². Але з 2010 р. ситуація почала покращуватися [12].

Щорічно в Україні значна частка житлових будинків стають непридатними для проживання і підлягають зносові, а третина має фізичний знос понад 60% [12]. Значна частина житлового фонду не задовольняє потреби населення по якісних характеристиках, технічному стану, рівневі благоустрою (приблизно 50%).

Забезпечення населення житлом відбувається вкрай повільно. Зберігаються черги на одержання державного і муніципального житла. Так у 2000 р. у черзі на отримання житла стояло 1765 тис. родин та однаків, причому протягом року житло отримали 32 тис. родин; у 2005 р. відповідно: 1323 тис. родин - житло отримали лише 20 тис. родин.; така ж негативна тенденція спостерігається на протязі всього досліджуваного періоду. На початок 2010 р. на квартирному обліку перебували 1174 тис. родин, а житло отримали лише 11 тис. родин [12].

Виходячи з вищевикладеного в житловому господарстві спостерігається потреба у зведенні як нового житла, так і в підвищенні якості існуючого шляхом виконання капітальних ремонтів та підвищення рівня благоустрою. Вирішенню цих питань, на погляд автора, може сприяти подальший розвиток будівельної галузі, а саме житлового будівництва, яке має вирішувати житлову проблему країни.

Вищезначені галузі національного господарства знаходяться у скрутному становищі, але взаємопов'язані між собою дуже тісно, тому, на думку автора, правомірно припустити, що позитивні зміни в одній галузі сприятимуть відродженню іншої.

Подоланню кризової ситуації в будівельній галузі має служити стратегія антикризового регулювання інвестиційно-будівельного комплексу, при розробці якої, на погляд автора, необхідно використовувати новітні напрями економічних досліджень, зокрема ефект синергізму.

Термін «синергетика» був введений в науковий оборот Г.Хакеном [10], для того щоб підкреслити роль колективних, кооперативних ефектів в процесах самоорганізації. «Синергетика» походить від давньогрецької «*sinergia*»: «*sin*» означає «з'єднання», «сумісне існування», а «*ergn*» - діяльність. Тому даний термін можна трактувати як співпраця, взаємодіяльність.

Синергізм – це сумісна дія щодо досягнення загальної мети, заснована на тому принципі, що ціле являє собою щось більше, ніж сума його частин. Синергізм означає перевищення сукупним результатом суми утворюючих його факторів. Так, доходи від спільного використання ресурсів перевищують суму доходів від використання тих же ресурсів але окремо. Це поняття також називається синергетичним ефектом (ефектом 2+2=5). Синергізм в діяльності окремих стратегічних хазяїнуєчих одиниць припускає пошук ресурсів та можливостей, доповнюючи та укріплюючи ці зусилля щодо досягнення більших результатів, у порівнянні з їх автономною діяльністю.

В останні роки формується новий напрямок в економічних дослідженнях – економічна синергетика. З'являється велика кількість наукових робіт, в яких економічні системи розглядаються як самоорганізуючі [3, 4, 10]. Наголосимо, що зараз проводяться багато наукових досліджень в області стратегічного менеджменту, які спрямовані на вивчення синергетичних ефектів, шляхів досягнення синергізма, аналіз кумулятивних позитивних результатів, що виникають під час взаємодії різноманітних організацій.

На погляд автора, наявність позитивного впливу ефекту синергізму можлива і між спорідненими галузями національного господарства. Спробуємо докладніше розглянути взаємозв'язок між будівельною галуззю і житлово-комунальним господарством.

Оскільки перспективи розвитку будівельної галузі залежать від зовнішніх та внутрішніх чинників, то виникає потреба в їх оцінці. До зовнішніх чинників відносять географічне і геополітичне положення регіону, клімат, макроекономічну ситуацію в країні, тенденції і національної економіки і зовнішніх економічних відносин, тощо.

До внутрішніх – стан ресурсів, фінансові джерела, умови господарської діяльності, інфраструктура, стан міського середовища, якість роботи комунальних служб, тощо. Об'єктивний аналіз зовнішніх і

внутрішніх чинників, з урахуванням впливу світової фінансової кризи, дозволяє встановити потенціал розвитку галузі, а також напрямки підтримки і регулювання з боку держави.

Уряд України здійснює законодавчу підтримку розробки стратегії (концепції) антикризового регулювання будівельної галузі. Наприклад, прийняття Закону «Про запобігання впливу фінансової кризи на будівельну галузь і житлове будівництво», але необхідно враховувати і основні положення Загальнодержавної соціально-економічної програми забезпечення громадян житлом на 2009-2016 роки, яка підготовлена Міністерством регіонального розвитку і будівництва України; Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки, інші законодавчі та нормативні правові акти України. Однак перераховані законодавчі акти не склалися в загальнодержавну стратегію (концепцію) як механізм антикризового регулювання у галузях економіки на державному рівні.

Серед умов необхідності розробки стратегії антикризового регулювання будівельної галузі можна назвати: - складність та багаторівність економічних відносин у будівництві; значна матеріалоемність, енергоємність галузі; потреба у значних стартових фінансових ресурсах, що підкреслює залежність будівництва від ефективності розвитку інших сфер економіки; відсутність на сьогоднішній день обґрунтованої програми розвитку будівництва у середньостроковий та довгостроковий перспективі; відсутність досвіду керівних державних органів влади щодо управління сферою в кризовій ситуації; необхідність об'єднання зусиль всіх суб'єктів, що діють на ринку житлового та промислового будівництва та будівельних матеріалів, їх взаємних інтересів і напрямків дій; підтримка розвитку вітчизняного будівельного ринку. Додатковим ефектом у разі позитивної стратегії можна також вважати те, що будівельна галузь при наявності відповідних державних програм і підтримки здатна прийняти значну кількість безробітних, що вивільняються через кризу у інших галузях промисловості і на цій основі відновити платоспроможність населення [7].

На сьогодні в Україні спостерігається зростання агресивності зовнішнього середовища, особливо у сфері економіки і фінансів, що визиває певні труднощі у прогнозуванні динаміки ринків в усіх галузях економіки. Тому особливого значення набуває використання в управлінні як окремими підприємствами, так і галузями економіки в цілому ідей і технологій синергізму як елементу стратегічного розвитку.

На думку автора, особливу увагу в розвитку будівельної галузі необхідно приділяти удосконаленню планування і управління житловим будівництвом у тісному взаємозв'язку з ЖКГ.

Що стосується житлового господарства, то автором у попередніх працях була сформульована необхідність зміни діючого в житловій сфері механізму господарювання, як невідповідного сучасним вимогам, на більш ефективний – ринковий (організаційно-економічний механізм реформування житлового господарства, що орієнтований на використання економічних важелів і стимулів, а також на максимально повне врахування інтересів споживачів, причому взаємовідносини між всіма учасниками господарського процесу мають відбуватися тільки на економіко-правовій основі (Рис.1).

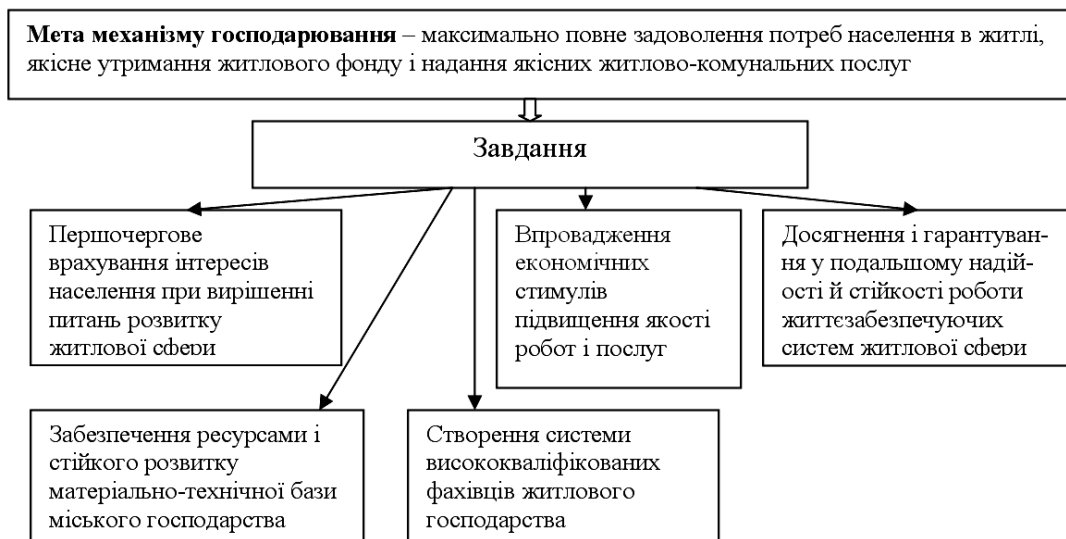

Рис.1. Мета і завдання нового механізму господарювання в житловій сфері

Аналогічний механізм, на думку автора, можна запропонувати і для удосконалення планування розвитку будівельної галузі стосовно ЖКГ (Рис.2).

Вирішення завдань щодо проведення реформування ЖКГ у сфері житлового будівництва – уповільнення тенденції старіння і скорочення житлового фонду і інженерних систем, перехід до інтенсивного їх відновлення і відтворення на основі розробки і реалізації ефективних соціальних і науково-технічних програм і проектів на державному, регіональному, муніципальному рівнях; у сфері ЖКГ: проведення комплексу заходів щодо підвищення надійності інженерних комунікацій; реалізація планів відновлення і капітального ремонту об'єктів комунального призначення; проведення заходів щодо поліпшення санітарно-гігієнічних і естетичних якостей міського озеленення, тощо – все це може бути впроваджено через надання будівельним організаціям державних замовлень у сфері ЖКГ. На сьогодні

будівельно-експлуатаційні комплекси мають достатні виробничі потужності для виконання означених обсягів робіт.

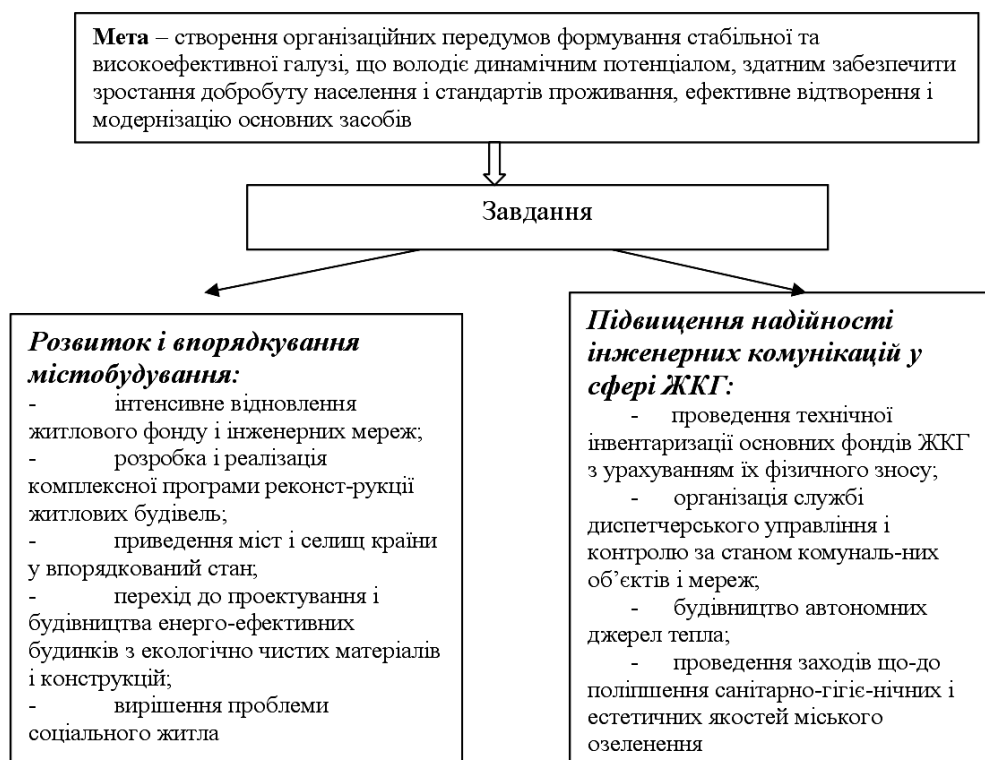

Рис.2. Мета і завдання удосконалення механізму планування взаємодії будівельної галузі і ЖКГ

Для фінансування запропонованих заходів необхідні грошові кошти, джерелами яких мають бути як кошти бюджетів різних рівнів, так і кредитні ресурси, а також акумульовані на ці цілі кошти населення, котрі щомісячно збирають та витрачають невідомо куди сумнозвісні ЖЕКи.

Таким чином, взаємоузгодженість в діях запропонованих механізмів і здійснення певних дій з боку держави дозволить стабілізувати діяльність як будівельної галузі так і ЖКГ (дія синергетичного ефекту).

Висновки. В статті було досліджено наявність позитивних результатів від синергетичного ефекту економічного розвитку самоорганізуючої системи (держави), за умови створення необхідних чинників для ефективної взаємодії між галузями національного господарства (на прикладі будівельної галузі і ЖКГ).

За умови тісної взаємодії будівельної галузі та ЖКГ автором виділені наступні типи синергізму:

- інвестиційний синергізм, який забезпечується у результаті повного та своєчасного освоєння виділених державою фінансових ресурсів на житлове будівництво, капітальні інвестиції у комунальне господарство, капітальний ремонт та ін. Згідно з Загальнодержавною програмою реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 рр. це забезпечить введення в експлуатацію в найкоротші строки об'єктів ЖКГ, що позитивно вплине на ефективність як будівельної галузі, так і ЖКГ; сприятиме поліпшенню якості житлово-комунальних послуг і добробуту населення;
- оперативний синергізм, що забезпечується у результаті ефективного використання основних засобів та підвищення кваліфікації персоналу, у тому числі і спільного навчання;
- організаційний синергізм - забезпечується появою на ринку будівельних підприємств різних форм власності, здатних забезпечити потреби населення країни у будівництві житла;
- синергізм продаж і експлуатації, наявність якого забезпечується єдиним центром управління продажами та експлуатацією житла, спільною рекламою і т. ін.;
- фінансовий – забезпечується об'єднанням всіх коштів, що передбачені законодавчими актами з реформування ЖКГ та запобіганню впливу фінансової кризи на будівельну галузь і житлове будівництво.

Джерела та література:

1. Беркута А. В. Будівельний комплекс України : досягнення, перспективи, проблеми / А. В. Беркута // Економіка строительства. – 2004. – № 5. – С. 2-3.
2. Єщенко П. С. Досвід фінансування житлового будівництва у зарубіжних країнах / П. С. Єщенко, Л. П. Чубук // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 30-38.
3. Кемпбел Э. Стратегический синергізм / Э. Кемпбел, К. Лаос. – СПб. : Питер, 2004. – 318 с.
4. Князева Е. Н. Основания синергетики / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – СПб. : Питер, 2002. – 414 с.
5. Кравченко В. І. Фінансування будівництва житла : новітні тенденції / В. І. Кравченко, К. В. Паливода; Міжнар. ін-т фінансів. – К. : Києво-Могилянська академія, 2006. – Ч. 1. – 175 с.; Ч. 2. – 131 с.
6. Лазарова Л. Особенности подхода к жилищной политике / Л. Лазарова // Экономист. – 2006. – № 10. – С. 78.
7. Севка В. Г. Послідовність розробки стратегії антикризового регулювання будівельної галузі / В. Г.

- Севка, Н. Б. Паліга // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – Т. 5, № 1. – С. 41-50.
8. Тянь Р. Б. Сучасний стан будівельного ринку України і заходи щодо його стабілізації в умовах світової фінансової кризи / Р. Б. Тянь, М. Ф. Іванов, І. В. Грищенко // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – Т. 5, № 2. – С. 107-112.
 9. Система управління вітчизняною будівельною галузю та її вплив на розвиток економіки України / В. Г. Федоренко та ін. // Економіка та держава. – 2009. – № 12. – С. 4-6.
 10. Хакен Г. Основные понятия синергетики / Г. Хакен // Синергетическая парадигма. Многообразие поисков и подходов. – М., 2000. – 253 с.
 11. Чернявський А. Д. Основні тенденції змін організаційних форм управління в будівельному комплексі України / А. Д. Чернявський // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин : зб. наук. пр. – К., 2003. – Вип. 12. – С. 145-148.
 12. Державний комітет статистики України : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Ясенова И.Б.

УДК 658:330.341.1

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ИННОВАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ ПРЕДПРИЯТИЯ

Введение. В основе целого ряда экономических исследований, в том числе в области корпоративного управления, лежит системный подход, который предполагает рассматривать промышленные предприятия и их объединения (интегрированные корпоративные структуры) в виде больших, сложных, инновационных, динамических, стохастических, производственных, социально-экономических, многокритериальных и др. систем. В частности, с позиции системного подхода корпорация определяется как организационная система, целостная совокупность целеустремлённых (людей, социальных групп) и нецелеустремлённых (материальных, энергетических, информационных) элементов, обладающих также свойством эмерджентности и эффектом синергии. Такой подход позволяет учесть принципиальную сложность промышленного предприятия (корпорации) как объекта исследования, его разветвлённые и многообразные связи с рыночной средой, при этом особое внимание уделяется фактору неопределённости внешней среды, воздействию объективных и субъективных факторов на процесс принятия инновационных управленческих решений.

Анализ публикаций. В работе автор опиралась на публикации следующих экономистов: Каплан Р., Нортон Д. [5, 6], Титов В. [7].

Постановка задачи. Промышленные предприятия являются основным звеном экономики на всех стадиях её развития. Именно здесь осуществляются процесс производства продукции, оказание услуг, решаются вопросы эффективного использования ресурсов. Этому способствует система эффективного управления. При этом система управления предприятием не может быть простой, т.к. по сложности она должна быть соизмерима с управляемой системой. Поэтому для того, чтобы поставить задачу совершенствования управления предприятием в некоторой её области, необходимо представить процессы, происходящие там, и систему управления предприятием в целом с учётом взаимодействия подсистем и выделения той задачи, которая будет исследована более подробно.

Изложение основного материала исследования. Операционная, инвестиционная и финансовая деятельность промышленного предприятия как объекта управления (управляемая система) направлена на достижение определённой цели. При этом цель рассматривается нами как системообразующий фактор, который определяет целостность экономических систем. Цель, представляя, с одной стороны, имманентную (внутреннюю) связь элементов в систему саму по себе (система тождественна своей цели путём сохранения своих свойств при различных внутренних и внешних изменениях), с другой стороны, определяет отношение к системе как внешних, так и внутренних факторов.

Финансово-экономическое положение большинства украинских предприятий всё ещё остаётся неустойчивым, а экономическая ситуация на некоторых из них продолжает ухудшаться. Поэтому механизм инновационного управления предприятием как совокупность его составляющих должен быть ориентирован на формирование конкурентных преимуществ на рынке, обеспечивающих максимизацию глобальной функции цели – рыночной стоимости предприятия. Насколько такие конкурентные преимущества будут достигаться, настолько будет улучшаться и экономическое положение субъекта хозяйствования. При этом будем исходить из того, что количественно стоимость предприятия на рынке можно оценить через показатель чистого дисконтированного дохода (ЧДД) [7]. Именно этот показатель лежит в основе доходного подхода при определении рыночной стоимости объектов (в том числе и бизнеса в целом) в теории оценочной деятельности.

Как известно, рыночная стоимость предприятия формируется на фондовом рынке, где учитываются как количественные финансово-экономические показатели его деятельности, так и качественные параметры, которые зачастую трудно формализовать. При этом следует также учитывать, что на этот процесс существенным образом влияют субъективные, спекулятивные факторы. Естественно, что очень сложно (а порой и невозможно) в количественную глобальную функцию цели заложить весь комплекс объективных и субъективных факторов. Как показано в работе [7], именно показатель ЧДД наиболее полно отражает количественно глобальную цель деятельности хозяйствующего субъекта на рынке.